

Dårlig nytt fra østfronten: Krigen som endrer alt

Cecilie Hellestveit

Oslo: Spartacus 2022

222 sider. ISBN 9788243015005

Recenserad av **Jan Hallenberg** [senior forskningsrådgivare, Utrikespolitiska institutet, Stockholm, Jan.Hallenberg@ui.se]

Vi samhällsintresserade i Norden har sedan den 24 februari 2022 varit fascinerade och förskräckta över den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina. Den norska juristen och samhällsvetaren Cecilie Hellestveit har i sin bok *Dårlig nytt fra Østfronten: Krigen som endrer alt* analyserat många aspekter i och kring detta krig. Hellestveit är ambitiös och vill täcka inte blott de folkrättsliga och säkerhetspolitiska aspekterna av kriget utan också de konsekvenser kriget kan få för Norge, bland annat. Denna ambition är imponerande, men samtidigt – när författaren vill spänna över så mycket, inklusive trolig framtida utveckling i relevanta avseenden – finns det risker med att behandla så många aspekter av och kring ett krig som i sig är så komplext.

Boken inleds med 22 teser, där författaren skriver om »hva Russlands krig mot Ukraina er, hva den gjør – og hva krigen betyr for oss her i nord» (s. 12). Dessa teser illustrerar både de huvudsakliga styrkorna med boken – dess bredd och de insikter författaren visar prov på i många avseenden – och dess svagheter: det är knappast möjligt att behärska hela den väldiga materia som Hellestveit ger sig in på här. För att illustrera det senare så har det knappast blivit så att »energisupermakten Ryssland» har lyckats »tvinga Europa på knä» (tes 15). Inte heller har det blivit så att

»Europa rustar opp, och USA koncentrera sig om Kina» (tes 16). Visst rustar Europa upp, men det har otvivelaktigt varit USA som levererat allra mest vapen till Ukraina och dessutom har Washington inte koncentrerat sig på Kina till förfång för stödet till Ukraina.

Framför allt den första halvan av boken innehåller många starka avsnitt, inte minst vad gäller författarens analys av Putins agerande och vilka folkrättsliga brott som ryssarnas agerande har inneburit. Ett av de starkaste kapitlen är nummer fyra »Gjengeldesapostelen», där författaren övertygande visar hur Putin i sin argumentation för varför Ukrainakriget inte är något nytt kan hänvisa hur främst USA i Kosovokriget och i anfallet mot Irak 2003 också agerat vid sidan av Förenta Nationernas säkerhetsråd. Detta ursäktar naturligtvis inte Rysslands alla brott mot internationell rätt, men gör det lättare att förstå varför ett antal länder i syd inte vill fördöma Rysslands agerande.

Även den sista delen av boken, som koncentrerar sig på vilka konsekvenser detta förfärliga krig i Europa kan komma att få för »det lilla landet Norge», är av stort intresse. Författaren kommer i detta avseende fram till att det i Norge bör föras en ny debatt om landets framtida relationer med Europeiska unionen. För denne recensent, som lever i ett land som fundamentalt ändrat sin säkerhetspolitik efter 200 år av neutralitet och alliansfrihet, förefaller detta vara ett klokt råd.

Det tillhör ju recensentens uppgifter att påpeka felaktigheter och brister i den bok man är satt att bedöma. Här vill jag ta upp två aspekter. Den första, och minst viktiga, är att den tyske gröne ministern Robert Habeck ju inte är »finansminister» (s. 89) utan minister för näringsliv och klimat och biträdande förbundskansler. Det andra felet är enligt min mening allvarligare. Den gäller Hellestveits analys av den för Ryssland så viktiga frågan om hur det var med de påstådda utfästelser företrädare för USA och för Tyskland ska ha gett till ryska representanter om att en eventuell utvidgning av Nato inte skulle genomföras mot öst som en eftergift mot att Ryssland skulle acceptera en tysk återförening (se s. 44). I analysen av denna inte minst för Ryssland fundamentala punkt saknas den veterligen absolut viktigaste källan från sentida forskning: Mary Elise Sarottes: *Not One Inch: America, Russia and the Making of Post-Cold War Stalemate* (Yale University Press, 2021). Sarotte visar i sin bok, och i flera artiklar, övertygande att det aldrig fanns någon bindande försäkring från något västland med innebörden att Nato inte skulle utvidgas österut som en motprestation för att Ryssland skulle godkänna den tyska återföreningen. Eventuella verbala diskussioner mellan till exempel den dåvarande amerikanske utrikesministern James Baker – eller den tyske utrikesministern Hans-Dietrich Genscher – och ryska företrädare var aldrig i närheten av att vara bindande förpliktelser. Det är förvånande att detta i sammanhanget helt vitala akademiska verk inte refereras till i Hellestveits bok.

Denna bok tar på ett mycket intressant sätt upp många väsentliga aspekter på Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Det är värdefullt med en insiktsfull författare som är villig att ta sig an så många väsentliga aspekter av och kring det viktigaste kriget i Europas historia efter andra världskriget. Författaren konstaterar att detta

krig har fundamentalt ändrat vitala aspekter av den europeiska säkerhetsordningen. Någon gång kan läsaren tycka att författaren påstår att Ryssland står starkare och Europa svagare än vad i varje fall denne läsare anser. Den avslutande diskussionen om vilka konsekvenser utvecklingen kan komma att få för Norges framtida utrikes- och säkerhetspolitik förefaller klok och nyanserad. Det är svårt att anmärka mot den i boken framförda tesen att Rysslands anfallskrig mot Ukraina redan har fått, och också i framtiden kommer att få, stora konsekvenser för staterna i Västeuropa, inte minst för oss i Norden.